

KONSERWATOR ZABYTKÓW
Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków
w Zielonej Górze
ul. Kopernika 1 65-063 Zielona Góra
tel. (68) 324 73 90, 324 74 11,
fax (68) 325 37 45
e-mail sekretariat.zgora@lw kz.pl
www.lw kz.pl

Zielona Góra, dn. 08 -12- 2017

ZR.5144.42.2017

✓ Parafia Rzymskokatolicka
Pw. Św. Wojciecha
Ul. Ks. Ludwika Muchy 1
66-016 Czerwieńsk

DECYZJA

Na podstawie art. 36 ust. 1 p. 1, ust. 3, ust. 2a, art. 91 ust. 4 p. 4, art. 89, art. 6 ust. 1 p. 1 lit. c, art. 7 p. 1, ustawy z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2017 r., poz. 2187, t. j.), stosownie do § 14 *Rozporządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 22 czerwca 2017 r. w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, prac restauratorskich i badań konserwatorskich przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków albo na Listę Skarbów Dziedzictwa ora robót budowlanych, badań architektonicznych i innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, a także badań archeologicznych i poszukiwań zabytków* (Dz. U. z 2017r., poz. 1265, t.j.) oraz stosownie do art. 104 § 1 ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego (Dz. U. z 2017 r., poz. 1257, t. j.), po rozpatrzeniu wniosku złożonego przez Parafię Rzymskokatolicką pw. św. Wojciecha w Czerwieńsku,

Lubuski Wojewódzki Konserwator Zabytków udziela pozwolenia na

na prowadzenie prac konserwatorskich i restauratorskich oraz podejmowanie innych działań, które mogłyby prowadzić do naruszenia substancji lub zmiany wyglądu zabytku wpisanego do rejestru, polegających na remoncie **organów w kościele pw. św. Wojciecha w Czerwieńsku**, które są wpisane do rejestru zabytków ruchomych pod nr L-B-173/poz. 12, jako element wystroju i wyposażenia kościoła w zakresie:

A. ZASILANIE POWIETRZNE

- demontażu miecha magazynowego, klinowych podawaczy i przewiezienia tych części do warsztatu organmistrzowskiego;
- oczyszczenia od strony zewnętrznej i wewnętrznej fałdowego miecha magazynowego wraz z klinowymi podawaczami (odkurzanie, szlifowanie, mycie na wilgotno);
- zdjęcia starego oskórowania z drewnianych elementów konstrukcyjnych fałdowego miecha magazynowego i klinowych podawaczy;

- impregnacji drewnianych elementów konstrukcyjnych miechów środkiem przeciw szkodnikom drewna;
- uszczelnienia (w wypadku konieczności) drewnianych elementów konstrukcyjnych miecha i jego klinowych podawaczy właściwego rodzaju skórą i klejem;
- wykonania nowych ścięgien zawiasów (lub wzmocnienie istniejących) miechów z garbowanych jelit zwierzęcych (Flexa);
- wykonanie nowego oskórowania fałdów i rogów fałdowego miecha magazynowego i jego klinowych podawaczy jedną lub dwoma (w miarę stwierdzonych konieczności) warstwami skóry miechowej koziej, owczej, krowiej garbowanej bezchromowo (Balgleder);
- naprawy zaworów zwrotnych i zasysających w klinowym podawaczu w celu zapewnienia sprawnego działania systemu kalikowania;
- oczyszczenia, konserwacji i naprawy dźwigni do kalikowania;
- montażu nowej skrzynki regulującej dopływ powietrza z wentylatora do miechów magazynowych wraz z wentylem dławiącym oraz wentylem zwrotnym wykonanej w systemie bezszumowym;
- oczyszczenia kanałów powietrznych, impregnacji środkiem przeciw szkodnikom drewna, uszczelnienia;
- wykonania dźwiękoszczelnej obudowy wentylatora wraz z wentylem chłodzącym;
- wykonania nowych niezbędnych drewnianych kanałów powietrznych zasilających powietrzem miech magazynowy z wentylatora;
- wykonania nowych drewnianych kanałów powietrznych (na odcinku z miecha do wiatrownic) o szerszym przekroju w celu zapewnienia instrumentowi stabilniejszego wiatru organowego;
- montażu wentylatora w miejscu zapewniającym dostarczanie organom powietrza o temperaturze i wilgotności identycznej z tą, jaka je otacza (we wnętrzu organów lub bezpośrednio za organami);
- montażu urządzeń zasilania powietrznego w kościele (fałdowe miechy wraz z klinowymi podawaczami, kanały powietrzne, wentylator wraz z dźwiękoszczelną obudową, skrzynką regulacyjną, itp.);
- zabezpieczenia drewnianych elementów konstrukcyjnych miecha i całego systemu zasilania powietrznego specjalistycznym olejem do impregnacji drewna;
- oczyszczenia i impregnacji środkiem przeciw szkodnikom drewna zabudowy miecha;
- owinięcia cegieł obciążających miech szarym papierem;
- transportu na miejsce przeznaczenia;
- ustalenia właściwego ciśnienia wiatru;

B. STÓŁ GRY

1. obudowa

- demontażu urządzeń konstrukcyjnych stołu gry i przewiezienie ich do warsztatu organmistrzowskiego;

- oczyszczenia wszystkich urządzeń stołu gry nadających się do dalszego użytku oraz impregnacji ich środkiem przeciw szkodnikom drewna;
- oczyszczenia ramy klawiaturowej i impregnacji środkiem przeciw szkodnikom drewna;
- oczyszczenia boków ramy klawiaturowej oraz listew kryjących i pokrycia ich politurą z szelaku;
- odnowienia półek nad klawiaturą manualową i innych meblowo wykonanych elementów szafki stołu gry; naprawy uszkodzeń okleiny;
- wykonania nowych mosiężnych drutów łączących poszczególne elementy traktury;
- wykonania nowych skórzanych muterek regulacyjnych;
- odnowienia politury szelakowej na meblowych elementach stołu gry;
- odrestaurowania (rekonstrukcji w stylu epoki) półki nad klawiaturą pedałową; wymiany dębowej deski spoczynkowej dla nóg;
- montażu oświetlenia klawiatury pedałowej i pulpitu na nuty;
- montaż włączników oświetlenia i wentylatora i zamontowanie ich we właściwym dla funkcjonalności miejscu (poza konstrukcją szafy organowej i stołu gry, nie niszcząc substancji zabytkowej obudowy organów);
- oczyszczenia zawiasów;
- naprawy zamków i montaż kloszy do drzwi zamykających dostęp do urządzeń stołu gry;
- przewiezienia odrestaurowanych podzespołów stołu gry, montażu w kościele;

2. Klawiatura manualowa

- demontażu ramiaka i klawiatur manualowych;
- oczyszczenia ramiaka i impregnacji środkiem przeciw szkodnikom drewna;
- odnowienia listew kryjących, boków ramiaka klawiatur manualowych;
- wykonania nowej politury z szelaku na listwach kryjących oraz bokach ramiaka;
- oczyszczenia klawiszy manualowych i impregnacji przeciw szkodnikom drewna;
- garnierowania (kaszirowania, skórowania) otworów gniazd sztyftów prowadzących celem likwidacji luzu bocznego;
- oczyszczenia lub w wypadku konieczności wymiany na nowe niklowanych eliptycznych i okrągłych sztyftów prowadzących klawisze manualowe;
- wykonania nowych nakładek (wytartych) na klawiszach chromatycznych z drewna hebanowego zgodnie z menzurą zachowanych (polerowanie);
- wykonania nowej okładziny z polerowanej kości wołowej na klawiszach diatonicznych obu manualów;
- montażu nowych filców tłumiących, ustalenia właściwego skoku klawisza poprzez pomiary wykonane przed demontażem, ustalenia właściwych (równych) przerw między klawiszami, ustalenia właściwej siły nacisku klawiszy, montażu klawiatur;
- wyrównania skoku klawiszy;
- montażu;

3. Klawiatura pedałowa

- odnowienia klawiatury pedałowej, przy założeniu maksymalnego wykorzystania elementów starych dobrze zachowanych;
- zabezpieczenia klawiatury wcieranym olejem lnianym lub lakierem matowym (o całkowitym braku połysku);
- montażu nowych filców tłumiących i oskórowania;
- wykonania nowej deski spoczynkowej dla nóg z zamontowanym mosiężnym profilem, zapobiegającym ścieraniu się drewna;

4. Szyldy i przełączniki

- odnowienia główek wyciągów rejestrowych (grusza), politury szelakowej na główkach wyciągów rejestrowych;
- odnowienia napisów na porcelanowych szyldach rejestrowych;
- oczyszczenia i impregnacji środkiem przeciw szkodnikom drewna;
- montażu nowych filców tłumiących;
- montażu szyldów i przełączników w stole gry;

5. Ława

- restauracji, naprawy i konserwacji dębowej ławy dla grającego;
- wzmocnienia elementów konstrukcyjnych historycznej ławy;
- wymiany wytartej deski spoczynkowej dla nóg;
- montażu mosiężnego profilu w desce spoczynkowej dla nóg (w dolnej części ławy) celem zapobiegania ścieraniu drewna;
- naprawy podłogi pod klawiaturą pedałową przy użyciu nowej deski;

C. WIATROWNICE

- wystawienia piszczałek z wnętrza instrumentu w celu uzyskania dostępu do wiatrownic;
- demontażu wiatrownic wszystkich sekcji i przewiezienie ich do warsztatu organmistrzowskiego;
- oczyszczenia od strony zewnętrznej i wewnętrznej;
- impregnacji środkiem przeciw szkodnikom drewna wszystkich drewnianych elementów konstrukcyjnych wiatrownic;
- oczyszczenia ławeczek i kłoców piszczałkowych, impregnacji środkiem przeciw szkodnikom drewna, wymiany elementów drewnianych (w razie konieczności);
- uszczelnienia przegród tonowych wiatrownic poprzez klinowanie pęknięć i kilkukrotne zalanie właściwego rodzaju klejem oraz klinowanie pęknięć;
- oczyszczenia i uszczelnienia zasuw rejestrowych poprzez zastosowanie podkładek uszczelniających;
- montażu nowych skórzanych pulpetów uszczelniających, wykonanych z właściwego rodzaju skóry organmistrzowskiej;
- oskórowania klapowych wentyli;

- uszczelnienia zamknięć skrzyń wentylowych;
- impregnacji (zabezpieczenia) drewnianych elementów konstrukcyjnych olejem do impregnacji drewna;
- oczyszczenia sprężyn wentyli tonowych i mosiężnych drutów łączących wentyle (klapy) z trakturą grającą;
- wstępnego montażu wiatrownic w warsztacie organmistrzowskim;
- transportu odrestaurowanych wiatrownic i ich montażu w miejscu przeznaczenia;

D. TRAKTURA GRAJĄCA I REJESTROWA

- demontażu urządzeń traktury grającej i rejestrowej i przewiezienie ich do warsztatu organmistrzowskiego;
- wykonania inwentaryzacji pod kątem uszkodzeń i zniszczeń;
- oczyszczenia wszystkich urządzeń traktury grającej i rejestrowej;
- impregnacji środkiem przeciw szkodnikom drewna drewnianych elementów traktury grającej i rejestrowej;
- wymiany uszkodzonych i zużytych drewnianych elementów konstrukcyjnych traktury grającej i rejestrowej na nowe wykonane zgodnie z wzorem menzuracyjnym oryginalnych z zastosowaniem identycznych rodzajów drewna i innych materiałów;
- wykonania nowych mosiężnych drutów łączących poszczególne elementy traktury grającej i rejestrowej;
- likwidacji wszelkich luzów i tarć;
- impregnacji (zabezpieczenia) drewnianych elementów konstrukcyjnych olejem do impregnacji drewna;
- wykonania nowych skórzanых nakrętek regulacyjnych (skórzanych muterek);
- przewiezienia do kościoła, montażu i regulacji odrestaurowanej traktury;

E. PISZCZAŁKI POSZCZEGÓLNYCH GŁOSÓW (ZESPÓŁ BRZMIENIOWY)

1. Piszczalki metalowe poszczególnych głosów labialnych

- demontażu piszczałek z wnętrza instrumentu i przewiezienia ich do warsztatu organmistrzowskiego;
- inwentaryzacji piszczałek poszczególnych głosów pod kątem ich uszkodzeń, zniszczeń, dalszego użytkowania, rekonstrukcji w brakujących oryginalnych głosach;
- prostowania, formowania i lutowania uszkodzeń w piszczałkach metalowych;
- niezbędnego (koniecznego) zalutowania naderwanych dostroików (rolek strojeniowych) i ponownego ich nacięcia w celu uzyskania stabilnej strojności;
- lekkiego polerowania piszczałek metalowych;
- wykonania nowego uszczelnienia kapturków w piszczałkach krytych;
- uzupełnienia piszczałek brakujących ze stopu organowego (stop cyny z ołowiem), wykonania pomiarów menzuracyjnych;
- wstępnej intonacji poszczególnych głosów na urządzeniach warsztatowych;
- przewiezienia do kościoła;

- montażu w instrumencie (poziomowania, wzmocnienia i ustabilizowania);
- intonacji i strojenia w kościele;

2. Piszczalki drewniane poszczególnych głosów labialnych

- demontażu piszczałek z wnętrza instrumentu i przewiezienia ich do warsztatu organmistrzowskiego;
- wykonania inwentaryzacji piszczałek poszczególnych głosów pod kątem ich uszkodzeń i zniszczeń;
- oczyszczenia wszystkich drewnianych piszczałek, odkurzenia, zeszlifowania zanieczyszczeń ;
- impregnacji piszczałek drewnianych środkiem przeciw wtórnym szkodnikom drewna;
- uszczelnienia piszczałek drewnianych, likwidacji pęknięć, nieszczelności szpuntów;
- wymiany ścianek piszczałek uszkodzonych przez szkodniki drewna;
- smarowania talkiem szpuntów w piszczałkach drewnianych;
- uzupełnienia brakujących piszczałek w poszczególnych głosach;
- uzupełnienia uszkodzeń w drewnianych piszczałkach zachowanych, trzonkach szpuntów itp.
- zabezpieczenia piszczałek drewnianych olejem do konserwacji i impregnacji drewna;
- wstępnej intonacji poszczególnych głosów na urządzeniach warsztatowych;
- montażu w instrumencie, intonacji i strojenia w kościele;

F. PISZCZAŁKI PROSPEKTOWE

- demontażu piszczałek z instrumentu i przewiezienia ich do warsztatu organmistrzowskiego;
- wykonania kompletu 70 sztuk piszczałek prospektowych (frontowych) ze stopu organowego 75% (stop cyny z ołowiem), na podstawie pomiaru menzuracji obecnych cynkowych (piszczałki należą do głosów: Principal 8 Fuß od F do b⁰ /18 sztuk/ Octave 4 Fuß od C do d¹ /15 sztuk/; pozostałe piszczałki /37 sztuk/ spełniają funkcję ozdobną, są niegrające);
- labie w rekonstruowanych piszczałkach okrągłe nalutowane;
- wstępnej intonacji na urządzeniach warsztatowych;
- montażu, intonacji, strojenia, polerowania w miejscu przeznaczenia;

G. SZAFA ORGANOWA (OBUDOWA)

- oczyszczenia wewnętrznej strony szafy organowej;
- impregnacji wewnętrznej strony szafy organowej środkiem przeciw szkodnikom drewna;
- oczyszczenia wnętrza organów (podłóg, chodniczków komunikacyjnych i innych drewnianych elementów znajdujących się we wnętrzu instrumentu) oraz impregnacji środkiem przeciw szkodnikom drewna;
- naprawy płycin i drzwi zamykających dostęp do wnętrza organów;

- wykonania drewnianej drabiny komunikacyjnej zapewniającej bezpieczne wejście do górnej części instrumentu;
- wykonania stylizowanych kluczy do oryginalnie zachowanych zamków drzwiowych;
- wykonania niezbędnej naprawy, uzupełnienia braków w deskach tylnej zabudowy organów (szafy) oraz usprawnienia sposobu zamykania tylnych płycin;

Niniejsze pozwolenie nie obejmuje prac konserwatorskich przy polichromowanych powierzchniach zewnętrznych szafy organowej.

H. WENTRYLATOR

- montażu specjalistycznego cichobieżnego wentylatora wraz z panewkowym silnikiem (na prąd trzyfazowy) do zasilania powietrznego organów (proponowany model: Bestell Nr : 1038, Typ LVM- 014 – 120/400 węgierskiej firmy KÖNYVES és FIA KFT);

I. INTSALACJA ELEKTRYCZNA

- wykonania nowej instalacji elektrycznej do zasilania wentylatora, wewnętrznego oświetlenia wnętrza instrumentu oraz oświetlenia stołu gry wraz z systemem właściwych zabezpieczeń;

Prace konserwatorskie zostaną wykonane na podstawie programu prac konserwatorskich, opracowanego przez dyplomowanego organmistrza Pana Adam Olejnika, z Zakładu Organmistrzowskiego „ArsOrganum” Adam Olejnik;

Osobą wykonującą prace konserwatorskie przy organach będzie Pan Adam Olejnik, z Zakładu Organmistrzowskiego „ArsOrganum” Adam Olejnik;

Termin ważności pozwolenia: 29 luty 2028 r.

Stosownie do § 14 ust. 2 Rozporządzenia Ministra Kultury z dnia 22 czerwca 2017 r., niniejsze pozwolenie, wydaje się pod warunkiem spełnienia przez inwestora następujących obowiązków:

- zawiadomienia przez inwestora wojewódzkiego konserwatora zabytków o terminie rozpoczęcia i zakończenia prac;
- niezwłocznego zawiadomienia wojewódzkiego konserwatora zabytków o zagrożeniach lub nowych okolicznościach ujawnionych w trakcie prowadzenia wskazanych w pozwoleniu prac;
- prowadzenia dokumentacji przebiegu wskazanych w pozwoleniu prac w sposób umożliwiający jednoznaczną identyfikację i dokładną lokalizację przestrzenną wszystkich czynności, dokonanych odkryć i przekazania jej wojewódzkiemu konserwatorowi zabytków w terminie 3 miesięcy od dnia zakończenia prac;
- opracowania sposobu postępowania z zabytkiem po zakończeniu wskazanych w pozwoleniu prac i przekazania tego opracowania wojewódzkiemu konserwatorowi zabytków w terminie 3 miesięcy od dnia zakończenia tych badań;

- dokonania odbioru końcowego wykonanych prac z udziałem przedstawiciela wojewódzkiego konserwatora zabytków;

uzasadnienie

W dniu 16.10.2017 r. do Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Zielonej Górze wpłynął wniosek (uzupełniono 19.10.2017 i 22.11.2017 r.) złożony przez Parafię Rzymskokatolicką pw. św. Wojciecha w Czerwieńsku w sprawie udzielenia pozwolenia na remont organów w kościele pw. św. Wojciecha w Czerwieńsku.

Kompetencje wojewódzkiego konserwatora zabytków w sprawie wynikają z faktu, że organy te, wpisane zostały do rejestru zabytków ruchomych pod nr L-B-173, poz. 12, decyzją Lubuskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków z dnia 04.10.2017 r. Wpisane do rejestru zabytków ruchomych dzieło sztuki podlega ochronie i opiece bez względu na stan zachowania, w myśl przepisu art. 6 ust. 1 p. 2 lit. a ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. j.w.). Zgodnie z treścią art. 36 ust. 1 p. 1 i 11 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami *prowadzenie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru oraz podejmowanie działań, które mogłyby prowadzić do naruszenia substancji lub zmiany wyglądu zabytku wpisanego do rejestru* wymaga uzyskania pozwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków w trybie decyzji administracyjnej.

Pierwszy kościół w Czerwieńsku zbudowano w 1654 r. dla ewangelików, jako trójnawowy w kształcie bazyliki. Obecną świątynię zbudowano w tym samym miejscu w 1877 roku w stylu neogotyckim. Świątynia jest jednonawowa z absydalnym, półkoliście zamkniętym prezbiterium. W kościele zachowało się bogate barokowe wyposażenie pochodzące z wcześniejszej świątyni. Jest to przede wszystkim barokowy ołtarz główny z 1 ćw. XVIII w. z późniejszym, dziewiętnastowiecznym obrazem *Ecce homo* oraz ambona z płaskorzeźbionymi popiersiami czterech ewangelistów. Z ostatniej ćw. XIX w., z czasów budowy kościoła, pochodzą dwa neogotyckie witraże w nadświetlu północnym wejścia bocznego i w oknie kaplicy południowej. Zachowała się również oryginalna stolarka drzwiowa z 1877 r. wszystkich pięciu wejść do kościoła oraz drzwi wewnętrzne przejścia z kruchty do nawy. Wśród bogatego wyposażenia kościoła znajdują się także organy piszczałkowe wykonane przez braci Walter w Górze Śląskiej (Gebruder Walter Guhrau) w 1877 r. oraz drewniane empory. Organy wykonano jako szesnastogłosowe z dwoma manualami i pedałem. Posiadają trakturę mechaniczną, wiatrownice klapowo – zasuwkowe (I i II manual) i stożkowe (pedał). Kontuar wbudowano w przednią część szafy organowej. Miech magazynowy posiada napęd mechaniczny, elektryczny. Prospekt architektoniczny posiada cechy neobarokowe. Jest on jednosekcyjny, drewniany, polichromowany, złożony, obecnie przemalowany. Organy są sygnowane przez braci Walter w Górze Śląskiej z datą 1877 r., jednakże według dokumentacji technicznej – programu prac konserwatorskich oprac. przez Zakład Organmistrzowski „Ars Organum” Adam Olejnik, szafa organowa może pochodzić z organów, jakie były w poprzednim kościele. Organy zachowały się niemal całkowicie do naszych czasów. Jedynie materiał piszczałek prospektowych wskazuje, że zostały one wymienione na pocz. XX w.

Na podstawie analizy zebranych materiałów stwierdzono, że podjęcie prac konserwatorskich oraz działań wskazanych w sentencji niniejszej decyzji ma na celu

przywrócenie sprawności organom w kościele w Czerwieńsku i wpłynie korzystnie na wpisany do rejestru zabytków ruchomych obiekt. W związku z powyższym nie ma przeciwwskazań do realizacji zamierzenia zgodnie z załączonym programem prac.

Wobec powyższego na podstawie art. 91 ust. 4 pkt. 4, art. 89 p. 2, art. 36 ust. 1 p. 1 i 11, art. 7 p.1 i art. 6 ust. 1 p.1 lit. b ustawy z dn. 23 lipca 2003 o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz art. 104 ustawy z dnia 14.06.1960 r. Kodeks Postępowania Administracyjnego orzeczono jak w sentencji.

Jednocześnie informuję, że:

1. Stosownie do art. 47 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami informuję, że pozwolenie może być cofnięte lub zmienione w razie ujawnienia, po jego wydaniu, nowych okoliczności, które mogą mieć wpływ na zakres prowadzenia wskazanych w pozwoleniu prac, robót, badań, innych działań.

pouczenie

Od niniejszej decyzji służy stronom odwołanie do Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w Warszawie z pośrednictwem Lubuskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w terminie 14 dni od dnia jej doręczenia.

LUBUSKI WOJEWÓDZKI
KONSERWATOR ZABYTKÓW

dr Barbara Bieliniś-Łopień

Otrzymuje:

1. adresat, w załączeniu 1 egz. programu prac konserwatorskich

Do wiadomości:

2. Adam Olejnik, Zakład Organmistrzowski „Ars Organum” Adam Olejnik, Głogusz 21, 66-100 Sulechów

aa. (9928) oprac. B. Czechowska, 22.11.2017 r.

